

## İNGİLİS DİLİNDƏ VULQARİZMLƏR NİTQ MƏDƏNİYYƏTİNİN BİR ELEMENTİ KİMİ

**Giriş.** Dil, insan cəmiyyətinin müxtəlif sahələrində fəaliyyətini tənzimləyən ən təsirli vasitələrdən biridir. Buna görə də, insanların nitq davranışını öyrənmək, bəşəriyyətin dil vasitələrinin zənginliyindən necə istifadə etdiyini başa düşmək və bu vasitələrin effektiv istifadəsi - dilçilikdə çox aktual bir məsələdir. Müasir dövrün özəl xüsusiyyəti, qeyri-ədəbi leksikanın (vulqar sözlərin) yalnız danışq dilinə deyil, həm də publisistik janrlara və bədii ədəbiyyata da daxil olmasıdır. Hazırda elə qeyri-ədəbi sözlərin ədəbi dilə daxil olması prosesi fasiləsiz olaraq davam edir. Amma üslubi cəhətdən vulqar sözlərin müəyyən edilməsi və başa düşülməsi ilə bağlı müəyyən çətinliklər yaranır.

Vulqar leksika, nitq ifadələrinin, metaforaların və polisemiyanın xüsusi istifadəsini təmsil edir. Bu, inkişaf etmiş dili olan bir xalqın nitq mədəniyyətinin xüsusi bir hissəsidir və cəmiyyətin müxtəlif sosial və yaş qruplarını əhatə edir.

Vulqar leksikada, onu yaradan nitq kollektivinin həyatı əks olunur. Onun elementləri, həmçinin xalq dilinin elementləri, hazırda kütləvi informasiya vasitələrində, kinofilmlərdə və bədii ədəbiyyatda aktiv şəkildə istifadə olunur. Ekspressiv element kimi, vulqarizmlər həm nəsr, həm də poeziyada "mikrodozalarda" istifadə oluna bilər və bu cür istifadə onu məhdud istifadəli leksikadan daha aktiv leksik qatına çevirir.

**Tədqiqat.** Dildə vulqarizmlərlə bağlı fərqli baxışlar və nöqteyi-nəzərlər mövcuddur. Y.M. Lotman qeyd edir ki, vulqar sözlər artıq uzun müddətdir dilçilər tərəfindən obyektiv olaraq müxtəlif dil səviyyələrinə aid olan elementlər kimi qəbul edilir. Başqa sözlə, üslubi cəhətdən vulqarizmlərin mövcudluğu artıq heç bir şübhə doğurmur və bu, dilin müxtəlif qatlarında, yəni həm danışq, həm də yazılı dilin müxtəlif formalarında tapıla bilən bir xüsusiyyətdir [3, s. 19].

Vulqarizmlər, adətən qeyri-ədəbi və aşağı səviyyəli, çox vaxt təhqiredici sözlər hesab olunur. Vulqarizmlər dilin rəsmi və ədəbi formalarına ziddir. Vulqarizmlər, daha çox emosional təzyiq, qəzəb və ya təhqir məqsədi ilə istifadə olunur. Aydın olan odur ki, vulqarizm, yəni "standart dil"dən sapma, bir növ dilin normalarından kənara çıxmaq kimi qəbul edilir [6, s. 31].

Qeyri-ədəbi leksikaya və onun danışq dilində və ədəbiyyatda istifadəsinə münasibət zamanla ingilis dilində dəyişib. Əvvəllər bu cür leksikaya mənfi münasibət var idi, amma zamanla onun istifadəsi daha təbii və qəbul olunan bir fenomenə çevrilib. Xarici dilçilər arasında bu cür leksikaya mənfi münasibət mövcuddur. V.A.Xomyakov *İngilis dilinin qeyri-standart lüğəti* adlı kitabında belə yazırdı: "*Təhqiredici-ekspressiv sözlər, albəttə, nitqin bəzəyi deyil. Onlar üslub baxımından danışq dilinin sözlərindən daha aşağıdır. Ən çox, onlar nitqində mədəniyyətdən uzaq insanların dilində səslənir... Belə sözlərlə nitqimizi zənginləşdirərək onu kobud, nəzakətsiz və mədəniyyətsiz edirik. Axı bu, yenə də ədəbi olmayan leksikadır*" [7, s. 6].

Slenq, jarqon və xalq dili bəzi hallarda tükənməkdə olan fenomenlər kimi qəbul edilirdi. Eyni münasibəti biz XIX əsr İngiltərəsində də müşahidə edə bilərik, burada nəzakətsiz sözlərə belə, «*legs*» (*ayaqlar*) və «*trousers*» (*şalvar*) kimi ifadələrə də neytral münasibət bəslənirdi. Bu sözlər üçün «*limbs*», «*extremities*», «*long johns*», «*you-shouldn't-mention-it*» kimi yumuşaldıcı ifadələr yaradılırdı. İndiki dövrdə vulqarizmlərə münasibət dəyişib. Bir çox ingilis dilçiləri, xalq dilini və aşağı səviyyəli leksikanı, ümumi ədəbi və qeyri-ədəbi leksikanın elementlərini sadəcə üslubi məqsədlərlə, yəni yenilik, qeyri-adi bir təsir yaratmaq, standart nümunələrdən fərqlənmək, danışanın əhval-ruhiyyəsini və mövzuya münasibətini çatdırmaq, ifadəyə konkretlik, canlılıq, obrazlılıq qatmaq və həmçinin şablonlardan, klişelərdən qaçmaq məqsədilə və qəsdən istifadə olunması kimi qiymətləndirirlər.

Bu, metafora, metonimiya, sinekdoxa və yumuşaldıcı ifadələr kimi vasitələrin istifadə olunması ilə əldə edilir. Üslubi cəhətdən aşağı səviyyəli leksika, ingilis və amerikalı dilçilər tərəfindən psixoloji aspektdə, müəyyən sosial, peşəkar və yaş qruplarına aid fərqlərin "ruhi yaradıcılığının" məhsulu kimi qiymətləndirilir və bu leksika müəyyən bir "ruh" və ya insanların müəyyən sosial mühitə aid olan şüur vəziyyətini ifadə etmək üçün bir vasitə kimi xidmət edir. Bu konsepsiyanın yayılmasında B.A. Lukinin bir fikri mühüm rol oynamışdır: "*dünyanı görmə və dilin istifadəsi və təfsiri fərqli sosial-peşəkar qruplarda ümumi dil kollektivindəki dünyanı görmə ilə tamamilə uyğun gəlir*" [4, s. 92].

İngilis dilindəki vulqar leksika, Azərbaycan dilindəki ilə oxşarlıq təşkil edir, çünki hər iki halda da bu leksika ədəbi dil normasına daxil deyil. İngilis xalq dili isə mürəkkəb bir leksik-semantik kateqoriyadır – bu, dilin milli tərkibinin müəyyən bir fraqmentini təmsil edir, yəni müəyyən şəkildə qurulmuş və ümumi strukturla özünü təqdim edən iyerarxik bir bütövlükdür. Bu bütövlük, sosial və leksik cəhətdən müəyyən edilmiş sistemlərin (jarqon, arqo) və üslubi cəhətdən aşağı səviyyəli leksik qatların (kolloquializmlər, slenqizm və vulqarizmlər) cəmindən ibarətdir. Bu leksik qruplar, əsas funksiyalar və sosiolingvistik, pragmatik, funksional-semantik və üslubi aspektlərdə əhəmiyyətli fərqlər və uyğunsuzluqlar ilə xarakterizə olunur.

Ənənəvi yanaşmaya görə, ingilis dilindəki bütün xalq dili və aşağı səviyyəli leksika əsasən "kolloquializmlər"ə bölünür. Bu, ümumi slenq, xüsusi slenq (jarqonizm, arqoizm, kentiizm) və vulqarizmləri əhatə edir.

Yuxarıda qeyd olunan leksik qatlar dilin mikrosistemləri kimi qəbul edilərək daha geniş makrosistemlərə daxil olur. Mikrosistemlərə sosial dialektlər, arqo (kent dili), peşəkar jarqonlar və şəhər xalq dili (kokni) daxildir.

Sosial dialektlər müəyyən bir sosial qrup və ya cəmiyyətə aid dil xüsusiyyətlərini əks etdirir. Arqo isə, xüsusilə müəyyən peşə və ya qrup arasında istifadə olunan, geniş ictimaiyyətdən fərqlənən dildir. Peşəkar jarqonlar, müəyyən bir sahə və ya fəaliyyət növü ilə bağlı istifadə olunan xüsusi söz və ifadələrdən ibarət leksikadır. Şəhər xalq dili (kokni) isə, xüsusilə şəhər mühitində istifadə olunan xalq dilini ifadə edir. Bu formalar dilin müxtəlif aspektlərində fərqli ünsiyyət mühitlərinə uyğun olaraq inkişaf edir.

İngilis dilində üslubi cəhətdən işarələnmiş leksik quruluşlar, ənənəvi ingilis-amerikan dilçilik terminologiyasına görə, ümumilikdə slenq və vulqarizmlərə aid edilir. Bu iki leksik qrup, hər ikisi də sözlüklərdə qeyd olunsada, onların arasındakı sərhəd tam olaraq müəyyən edilmir.

Ümumi slenqizmlər və kollokvializmlər, söyüşlü və tabu sayılan sözlərdən emosional təsir gücü baxımından fərqlənir. Ümumiyyətlə, bu sözlər vulqar dil quruluşları kimi qəbul edilmir, çünki onlar daha çox danışq dilinə uyğun gəlir və gündəlik, rahat ünsiyyətin yaradılmasına kömək edir. Bu sözlər, rəsmi və ya yazılı dilə nisbətən daha çox danışq dilində istifadə olunur və sosial cəhətdən daha geniş qəbul edilə bilər.

Beləliklə, ümumi slenqizmlər və kollokvializmlər arasında fərq, onların emosional təsir gücündə və sosial mühitdə necə qəbul edilməsindədir. Lakin bu iki qrup arasında sərhədlər çox vaxt qarışıqdır və onlar bəzən bir-birinin əvəzinə istifadə oluna bilər.

Vulqarizmlərə həmçinin ingilis dilində geniş yayılmış dini terminlərə aid andlar, lənətlər, söyüşlər də daxildir. Bu sözlər funksional olaraq interyeksiyalara yaxın olub, adətən emosiyaların (ən çox mənfi) ifadə edilməsi üçün istifadə olunur. Bəzi vulqarizmlər - lənətlər başlanğıc fonetik modeldən kənara çıxaraq, struktur baxımından fərqlənən formalar ala bilər (məsələn, "Got all muddy!" əvəzinə "God almighty!").

Vulqar sözlər eyni zamanda bədii əsərlərdə xarakterlərin daxili dünyasını, onların sosial mövqeyini və cəmiyyətə qarşı münasibətini göstərmək məqsədilə istifadə olunur. Bu sözlər, müəllifin əsərdə yaratmaq istədiyi emosional təsiri gücləndirir, həmçinin oxucunun xarakterlə daha yaxından əlaqə qurmasına və onun hisslərini daha dərinlən anlamasına kömək edir. Vulqarizmlər, çox zaman cəmiyyətin qəbul etdiyi normativ dilin kənarına çıxaraq, xarakterlərin üsyanını, qəzəbini və ya başqalarına qarşı olan narazılığını əks etdirir. Nəticədə, bu dil üslubu əsərə özünəməxsus bir təbəqə qatır, onu daha real və inandırıcı edir.

Vulqarizmlərin tərcüməsi xüsusi çətinliklər yaradır, çünki burada orijinalın bütün xüsusiyyətləri (denotativ və konnotativ semantika, mətndəki funksiyalar, struktural xüsusiyyətlər və s.) nəzərə alınmalı və tərcümə dilində buna uyğun ekvivalentlər seçilməlidir.

*... you could hear them all yelling, deep and terrific on the Pencey side, because practically the whole school except me was there, and scrawny and faggy on the Saxon Hall side, because the visiting team hardly ever brought many people with them [6, p.24].*

*Pensi hücumu keçəndə tribunalar elə bərk uğuldayırdı ki, az qalırdı qulaqlarım tutula, çünki məndən başqa indi bütün məktəb ora yığılmışdı, seksonlular hücumu keçəndə isə elə bil arı vızıldayırdı, axı qonaq komanda həmişə özü ilə çox az adam gətirə bilər [1, s. 22].*

Orijinalda "scrawny" və "faggy" sözləri qeyri-rəsmi, aşağılayıcı və təhqiredici sözlərdir. "Scrawny" zəif, çəlimsiz deməkdir və "faggy" isə homoseksuallığa qarşı aşağılayıcı bir ifadədir.

Tərcümədə verilmiş "seksonlular hücumu keçəndə isə elə bil arı vızıldayırdı" ifadəsi qeyri-dəqiqdir. Buradakı "arı vızıldayırdı" tərcüməsi, mənanı əks etdirmək üçün uyğun deyil. "Scrawny" və "faggy" sözləri, əslində, Saxon Hall tərəfinin zəif və aşağılanmış bir şəkildə təsvir edilməsi məqsədini güdür. Bu ifadələrin daha uyğun tərcüməsi "çəlimsiz və əclaf" kimi ola bilər.

*I think even if I ever die, and they stick me in the cemetery, and I have a tombstone and all, it'll say "Holden Caulfield" on it, and then what year I was born and what year I died, and then right under it that it'll say "Fuck you". I'm positive, in fact [7, s. 27].*

Mətnə işlədilmiş "Fuck you" - birinə qarşı güclü qəzəb və ya nifrət ifadə edən təhqiramiz bir sözdür və bir çox kontekstdə qeyri-etik və ya təhqir edici hesab olunur. Holden Kolfild bu ifadəni istifadə edərək dünyaya və ətrafındakı insanlara qarşı olan ümitsizlik və kininə işarə edir, özünün üsyankar və bədbin xarakterini göstərir.

Tərcüməyə diqqət yetirdikdə, tərcüməçinin "Fuck you" ifadəsini "bir şeylər" kimi tərcümə etməsi, orijinal mənanı itirmiş və ya yumşaldılmış bir yanaşma olduğunu göstərir. Bu tərcümə, mətnin sərtliyini və təhqir dolu tonunu əks etdirmir, çünki "bir şeylər" ifadəsi həmçinin çox qeyri-müəyyəndir və heç bir vulqar mənə daşımır.

"Fuck you" ifadəsi çox sərt və vulqar bir təhqirdir. Bəzi dillərdə, o cümlədən Azərbaycan dilində, bunun birbaşa tərcüməsi çox təhqiramiz və ya hətta cəmiyyətə uyğun olmayan bir dil kimi qəbul edilə bilər. Buna görə, tərcüməçi bu cür ifadələri olduğu kimi verməkdən çəkinir, çünki bu, oxucuları narahat edə və ya əsərin ümumi təsirini poza bilər. Bu səbəblərdən, tərcüməçilər bəzən belə ifadələri ya yumşaldır, ya da ümumi mənanı qorumağa çalışaraq fərqli bir şəkildə təqdim edirlər.

Qeyd olunduğu kimi, vulqar leksikanın tərcüməsi üçün başlanğıc nöqtəsi, tərcümə edilən dilin eyni leksik elementlərinə uyğun mümkün ekvivalentləri axtarmaqdır. Bu yanaşmanın üstünlüyü odur ki, hər bir inkişaf etmiş dil, əksər hallarda, vulqar leksikaya uyğun ekvivalentlərə malikdir.

İngilis vulqarizmlərinin tərcüməsi çətinlik yaradır. Həmçinin belə leksikanı təşkil edən kateqoriyalar xalq dilinə yaxından bağlı olur. Tərcüməçi uyğun ekvivalent tapmadıqda xalq dilindən istifadə edə bilər. Xalq dili, bəzən daha geniş mənada istifadə olunan və rəsmi dilin xaricində olan söz və ifadələrdən ibarət olduğu üçün, bu yolla

tərcümə edilən mətnin əsas mənası qorunur və tərcümə dilinin xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılır. Bu, tərcümənin səmimiyyətini və təbii axarını saxlamağa kömək edir.

Təbii dillər müxtəlif üslublarda özünü göstərir, onları yalnız kodlaşdırılmış variantla məhdudlaşdırmaq olmaz. Yazılı mətnlər müxtəlif mədəni və tarixi dövrlərdə müxtəlif altdilərin mövcudluğunu sübut edir. Bu halda, ən çox sadələşdirilmiş və danışq üslublarının zəngin istifadə edildiyi mətnlər, müasir oxucunu ən çox təsirləndirən, ifadəli və həyəcanlandırıcı mətnlərdir.

Çox sayda tədqiqatçılar, vulqarizmləri ədəbi və kodlaşdırılmış leksikaya daxil olmayan, özünə xas üslubi çalara və ekspressivliyə malik, əsasən danışq dilində istifadə olunan leksika kimi nəzərdə tuturlar. Bu günlərdə, vulqarizmlər əvvəllər olduğundan çox daha geniş yayılıb. Və əksər normativ lüğətlər tərəfindən tanınmasa da, artıq müasir dillərin mühüm tərkib hissəsinə çevrilib. Bu dil əsasən şifahi ünsiyyət dilidir, yəni yazılı deyil. O, dinləyiciyə, oxucuya deyil, birbaşa danışqda istifadə olunur və özündə xüsusi bir folklor elementi daşıyır.

Vulqarizmlər tərkib etibarilə müxtəlif olduğu üçün onların yeni təsnifatını yaratmağa cəhdlər edilir. Bu cür leksika dilçi alimlər üçün həm tərif olunması, həm də düzgün təsnif edilməsi və tam şəkildə lüğəvi olaraq əks etdirilməsi baxımından çətinliklər yaradır. Müxtəlif tədqiqatçılar ona müxtəlif təriflər veriblər. Məsələn, O.S. Axmanova özünün "Linqvistik terminlər lüğəti"ndə aşağıdakı əsas leksik qatların təriflərini verir: danışq dili, cəmiyyətdə istifadə olunan peşə və ya sosial qrupa aid dil (jarqon), sosial təbəqələr tərəfindən istifadə edilən xüsusi dil (arqo) və slenq, təhqiredici, kobud və ya cəmiyyətin müəyyən təbəqələri tərəfindən istifadə edilən ifadələr (vulqarizmlər) [2, s. 28].

Ədəbi və qeyri-ədəbi dil sahələrində, bu cür ifadələrin istifadə olunduğu hallarda, vulqarizmlər xüsusi yer tutur. Vulqarizmlər, kobud və etik baxımdan qeyri-şəffaf, yəni qeyri-adekvat və təhqiramiz ifadələrdir. Vulqarizmləri, ümumi etik-üslubi baxımından "alçaldılmış" danışq dili elementləri kimi qəbul etmək olar. Bu "alçaldılma" digər "standart olmayan" sözlərlə müqayisədə keyfiyyətə fərqlidir. Leksikologiya vulqarizmlər arasında qeyri-etik və təhqiredici formaları ayırır. Beləliklə, vulqarizmlərin mahiyyətini daha dəqiq başa düşmək üçün, bütün təhqiramiz, kobud və lənətləyici sözlər qeyri-etik və uyğun olmayan ifadələr olaraq qəbul edilir, eyni zamanda tabu sayılan söz və ifadələr də təhqiramiz kimi qiymətləndirilir.

Y.M.Lotman vulqar leksikanı, müxtəlif aspektlərə və qeyri-dəqiq anlayışlara malik olduğu üçün, semantik xüsusiyyətlərinə əsaslanaraq təsnif edilməli olduğunu qeyd edir. Bu cür leksikanı təsnif etmək üçün bir neçə yanaşma mövcuddur və bu leksikanın semantik kateqoriyaları da müxtəlifdir [3, s. 44]. Bu ifadələr, adətən cəmiyyətin normalarına görə mənfi qiymətləndirilən fəaliyyət və ya davranışları ifadə edən şəxsi xarakterizə edən terminlərdir. Məsələn:

- *Junkie* - narkotik istifadəçisi, xüsusən də intravenoz narkotiklər istifadə edən şəxs; bu söz daha alçaldıcı və qeyri-etikdir.

- *Trash* – vandal, yəni əşyaları qəsdən zədələyən və ya dağıdan şəxs.

Bu cür sözlər, müəyyən davranış və ya fəaliyyətləri mənfi bir kontekstdə təsvir edən vulqar ifadələrdir [2, s. 77].

Bu ifadələr, mənfi qiymətləndirmə və kobud ifadə ilə qarşı tərəfi tənqid edən, eyni zamanda aşağılayıcı və təhqiramiz mənada istifadə olunan heyvan adlarından yaranmış metaforalardır. Məsələn: M.M. Makovski alçaldıcı sözlər ifadə edən leksikanı aşağıdakı kimi təsnif edir:

1. Kobud leksika, ümumiyyətlə eufemizmlərlə əvəz olunan, antiestetik anlayışları ifadə edən sözlərdir.

2. Vulqar leksika, burada sözlər öz birbaşa mənasında deyil, adi halda neytral olan anlayışların mənfi xarakteristikalarını ifadə etmək üçün istifadə olunur.

3. Təhqiredici sözlər ifadə edən leksika, adətən mənası qeyri-dəqiq, ümumiyyətlə mənfi olan sözlərdir.

4. Senzuradan kənar leksika, nizamlı cəmiyyətdə qadağan edilmiş, tabu sayılan sözləri ifadə edir.

4. Tanış leksika, yaxın tanışlarla ünsiyyətdə istifadə olunan, sərbəstlik, qeyri-rəsmi və "salon mədəniyyətinə uyğun olmayan" ifadələri əks etdirən sözlərdir [5, s. 36].

Q.A.Orlov, ingilis dilində alçaldıcı leksikanı alçaldıcı dərəcəsinə görə aşağıdakı kimi fərqli kateqoriyalara ayırır:

1. *Kobud leksika (rough)* – Bu kateqoriyaya daxil olan sözlər, çox güclü və təhqiramiz mənalar daşıyır, tez-tez sosial cəhətdən qəbul edilməz sayılır. Məsələn, "*bloody*" sözü, əslində, sadəcə bir sıxlıq ifadə etsə də, təhqir və lənətlənmiş bir mənada istifadə olunur.

2. *Təhqiredici sözlər (contemptuous)* – Bu kateqoriyada yer alan sözlər, başqalarına qarşı mənfi və aşağılayıcı münasibət göstərir. Məsələn, "*sprown*" (çoxalmaq, doğub törəmək) sözü, birinin aşağı səviyyəli və ya təhqiramiz bir şəkildə böyüdüyunü və ya çoxaldığını ifadə etmək üçün istifadə olunur.

3. *Nifrət və kin ifadə edən leksika (scornful)* – Bu sözlər insanların mənfi və kəskin şəkildə tənqid olunduğu, nifrət və kin duyğularını ifadə etdiyi hallarda istifadə olunur. Məsələn, "*sad drunkard*" (həddindən artıq içkili, sərxoş) ifadəsi, birinin içkiyə olan aşırı marağını və bu səbəbdən sosial və şəxsi problemlərini təhqir etmək üçün işlədilir.

4. *Danışq dili (colloquial)* – Bu kateqoriya daha çox gündəlik ünsiyyətdə istifadə olunan, amma bəzən alçaldıcı mənə daşıyan ifadələri əhatə edir. Məsələn, "*pine*" (ananas) sözü, sadə və gündəlik dilin bir hissəsi olaraq istifadə edilə bilər, amma bəzi mühitlərdə qeyri-ciddi və ya məqbul olmayan bir şəkildə işlədilir.

Üslubi və funksional baxımdan alçaldılmış sözlər ifadə edən leksikanın rolu onun xüsusi bir ünsiyyət sahəsinə – danışığ və yaxın tanışlarla ünsiyyətə aid olmasıdır. Bu leksikanın üslubi funksiyası onu ədəbi dildən fərqləndirən əsas xüsusiyyətdir [6, s. 31].

**Nəticə.** Beləliklə, demək olar ki, ingilis dilində metaforik-semantik təsnifat mövcud deyil və alçaldılmış sözlər ifadə edən leksika əsasən mənfi emosional ifadə gücünə və funksional xüsusiyyətlərinə görə təsnif edilir. Tabu olan vulqarizmlər, adətən, sinonimlərlə əvəzlənir. Bu sinonimlər, mənaca oxşar və ya uyğun olan sözlərdir və müəyyən bir kontekstdə istifadə olunduqda, qeyri-etik və ya təhqiramiz fikirləri gizlətmək məqsədilə istifadə edilir.

#### **İstifadə edilmiş ədəbiyyat**

- |                                                                                                                                   |             |           |          |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-----------|----------|-------|
| 1. Selincer, C.D.                                                                                                                 | Çovdarlıqda | uçurumdan | qoruyan. | Bakı: |
| Qanun, - 1991, - 236 s.                                                                                                           |             |           |          |       |
| 2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. - Изд. 2-е. - М.: Советская энциклопедия, 1969. — 608 с.                      |             |           |          |       |
| 3. Лотман Ю.М. Структура художественного текста // Лотман Ю.М. Об искусстве. СПб.: "Искусство СПб". 1998. — 103 с.                |             |           |          |       |
| 4. Лукин 1999 6 — Лукин В. А. Художественный текст. Основы лингвистической теории и элементы анализа. — М.: Ось-89, 1999.— 192 с. |             |           |          |       |
| 5. Маковский М.М. Современный английский сленг. Онтология, структура, этимология. — М., 2009. — 269 с.                            |             |           |          |       |
| 6. Орлов Г. А. Современная английская речь / Г. А. Орлов. Изд-во М.: Высшая школа 2003. —231 с.                                   |             |           |          |       |
| 7. Хомяков, В.А. Нестандартная лексика английского языка. — М., 1971. — 11с.                                                      |             |           |          |       |

**Açar sözlər:** vulqarizmlər, nitq mədəniyyəti, ədəbi dil, qeyri-ədəbi dil, dil strukturu

**Keywords:** vulgarisms, speech culture, literary language, non-literary language, linguistic structure.

**Ключевые слова:** вульгаризмы, культура речи, литературный язык, нелитературный язык, языковая структура

#### **Xülasə**

İngilis dilində vulqarizmlər, dilin gündəlik istifadəsində və sosial ünsiyyətdə mühüm yer tutan, lakin eyni zamanda dilin təmizliyini və qaydalarını pozan ifadələr və sözlərdir. Bu sözlər cəmiyyətdə müxtəlif sosial qruplar tərəfindən istifadə olunur və çox vaxt qeyri-rəsmi mühitlərdə özünü göstərir. Lakin, onların ədəbiyyatda və mədəniyyətin müxtəlif sahələrində, səmimi və real ünsiyyət yaratmaq məqsədilə istifadə edilməsi, bu mövzunu aktual edir. Məqalənin məqsədi, vulqarizmlərin ingilis dilində nitq mədəniyyətinin bir elementi kimi necə işlədiyini və onların sosial, mədəni və dil strukturlarında hansı rol oynadığını araşdırmaqdır. Bu cür ifadələrin təbii dil axarını təmin etməsi, lakin müəyyən sosial mühitlərdə qəbul edilməməsi məsələləri də mövzunun vacib aspektləridir.

#### **Vulgarisms as an element of speech culture in the English language**

##### **Summary**

Vulgarisms in the English language are expressions and words that hold a significant place in everyday use and social communication, yet at the same time, they violate the purity and rules of the language. These words are used by various social groups in society and often manifest in informal settings. However, their use in literature and different cultural spheres, with the aim of creating sincere and realistic communication, makes this topic relevant. The aim of the article is to explore how vulgarisms function as an element of speech culture in the English language and to analyze their role in social, cultural, and linguistic structures. The fact that such expressions ensure the natural flow of language, yet are not accepted in certain social environments, is also an important aspect of the topic.

#### **Вульгаризмы как элемент культуры речи в английском языке.**

##### **Резюме**

Вульгаризмы в английском языке — это выражения и слова, которые занимают важное место в повседневном использовании и социальном общении, но одновременно нарушают чистоту языка и его правила. Эти слова используются различными социальными группами в обществе и часто проявляются в неформальных контекстах. Однако их использование в литературе и различных сферах культуры с целью создания искреннего и реального общения делает эту тему актуальной. Цель статьи — исследовать, как вульгаризмы функционируют как элемент культуры речи в английском языке и какую роль они играют в социальных, культурных и языковых структурах. Важным аспектом этой темы является тот факт, что такие выражения обеспечивают естественное течение языка, но при этом не принимаются в определённых социальных кругах.

**Rəyçi: dos. T.Əliyev**